

NATUURHISTORISCH MAANDBLAD

57e Jaargang no 10

28 oktober 1968

GEMEENTE-SPAARBANK VAN MAASTRICHT

biedt U :

Uitgebreide kosteloze service

***Onbeperkte garantie van de
Gemeente Maastricht***

De hoogst mogelijke rente

Algehele geheimhouding

Hoofdkantoor: Markt 17 te Maastricht.

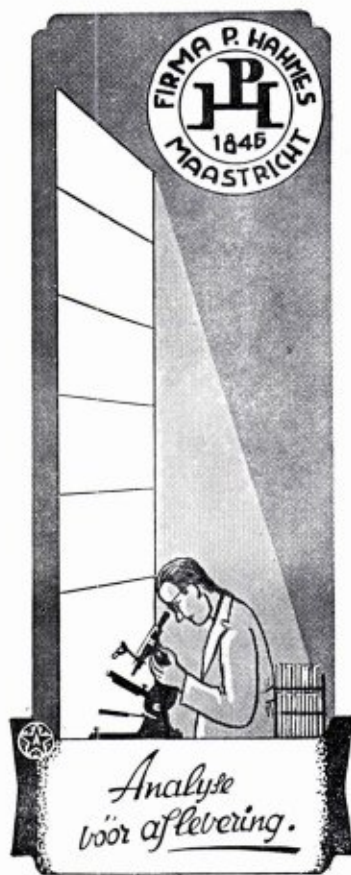
Bijkantoren te:

Maastricht: St. Annalaan 14 en Spoorweglaan 13.

Sittard: Engelenkampstraat 72 en

Valkenburg: L. v. d. Maesenstraat 11.

Rijdende bijkantoren: dienstregelingen gratis op
aanvraag.

„FOTOGROEP MAASTRICHT”

*De amateurfotografen-
vereniging waar men
werkt en snel vooruit
komt.*

*

De fotogroep met een
eigen verenigingslokaal
(artistieke zolder in de
Heilige Geest 2a, zij-
steeg van de Markt).
Elke maand twee bij-
eenkomsten met pret-
tige sfeer.

Vraagt inlichtingen over het lidmaatschap
bij het secretariaat:

J. Tb. ter HORST, MEERSSENERWEG 259

Telefoon 2 66 06

MAASTRICHT

NIEUWE EN OUDE

Natuurwetenschappelijke BOEKEN

Speciaal :
ENTOMOLOGIE
ZOOLOGIE
BOTANIE

leveren op zeer gemakkelijke voorwaarden

GOECKE & EVERS

Uitgeverij - Boekhandel en Antiquariaat voor
Natuurwetenschappelijke Litteratuur

Neue Anschrift : 415 Krefeld, Deutschland
Dürerstr. 15

CATALOGI WORDEN OP AANVRAAG EN ONDER
OPGAAF VAN STUDIEGEBIED GRATIS TOEGEZONDEN

Natuurhistorisch Maandblad

Orgaan van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg

REDACTIE: R. Geurts; Dr. P. J. van Nieuwenhoven; Dr. E. M. Kruytzer.

Hoofdredactrice: Mevr. Dr. W. Minis - van de Geyn, Bonnefantan 5, Maastricht (tel. 04400-12556).

ADMINISTRATIE: Adreswijzigingen, opgave van nieuwe leden, bestellingen van Maandbladen te zenden aan het Natuurhistorisch Museum, Bosquetplein 7, Maastricht. Telefoon 04400 - 14174. Afzonderlijke nummers voor niet-leden f 1,25, voor leden f 1,—: dubbelnummers f 2,50 en f 2,—. Auteursrechten voorbehouden.

NATUURHISTORISCH GENOOTSCHAP:

Voorzitter: Prof. Dr. J. K. A. van Boven, Bosquetplein 7, Maastricht.

Secretaresse: Mevr. Dr. L. Wiertz-Hoessels, Bergerstraat 103, Heer.

Penningmeester: P. Wassenberg, Hertogsingel 87A, giro 1036366 t.n.v. Natuurhistorisch Genootschap Maastricht. Lidmaatschap f 10,— per jaar (gezinscontributie f 12,50). Het Maandblad wordt aan alle leden gratis toegezonden. Prijs voor niet-leden f 15,— per jaar.

INHOUD: Aankondiging van de maandvergaderingen, blz. 149. — De foto op de omslag, blz. 149. — Mededeling Natuurhistorisch Museum, blz. 149. — Publicaties XVIII, blz. 149. — Uit eigen kring, blz. 150. — De natuur in, blz. 150. — Nieuwe leden, blz. 150. — Verslag algemene ledenvergadering, blz. 151. — Verslagen maandvergaderingen, blz. 151. — W. F. Bult: De najaarstrek in 1967 van de kraanvogels, blz. 161. — A. W. P. Maassen: De vlindercollectie „Majoor Rijk”, blz. 166.

AANKONDIGING

VAN DE MAANDVERGADERINGEN

te Maastricht op donderdag 7 november 1968, om 20 uur in het Museum.

Mr. A. L. Hustinx (Roermond) vertoont zijn kleurenfilm

„Onder de zon van Ceylon”.

Voorafgegaan door 'n korte causerie over land en volk van Ceylon, ligt het zwaartepunt van de filmreportage in de opnamen van het Yala-reservaat, waar op verrassende wijze vele vertegenwoordigers van de inheemse fauna zijn vastgelegd; de cultuur van thee en andere handelsproducten geven 'n boeiend beeld van de groeiende betekenis van Ceylon.

te Heerlen, op dinsdag 12 november 1968, om 19.30 uur in het Grotiuscollege.

Vertoning van kleurendia's.

DE FOTO OP DE OMSLAG

Het Stadspark in zijn oude glorie.

Foto C. Vollgraff.

NATUURHISTORISCH MUSEUM

Het Natuurhistorisch Museum zal van 17 november tot 31 december a.s. voor het publiek gesloten zijn in verband met het uitvoeren van schilderswerkzaamheden.

De expositie „Bodem en Industrie” zal daarom pas in januari a.s. haar rondreis door de provincie beëindigen met een laatste opstelling in het museum, speciaal ten behoeve van het schoolbezoek.

VERSCHENEN

Publicaties van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg reeks XVIII, afl. 1 en 2, 1968:

J. Hofker:

Studies of Foraminifera.

I. General Problems.

Verkrijgbaar aan het Natuurhistorisch Museum te Maastricht.

Prijs voor leden van het Natuurhistorisch Genootschap f 17.50, voor niet-leden f 20,—.

UIT EIGEN KRING

Ir. D. C. van Schaik 80 jaar

Een goede vriend van Limburg is 80 jaar geworden, en wel op zondag 13 oktober. Toen van Schaik zich als jong ingenieur in Limburg kwam vestigen, heeft wel niemand kunnen vermoeden, dat deze niet-Limburger zou uitgroeien tot een kenner van het Limburgse land, zoals wij er maar weinig ontmoeten. Ir. van Schaik leerde Limburg voor het eerst kennen in 1918, toen hij op verzoek van de Kalkmergelmaatschappij S. Pieter naar Maastricht werd geroepen om een kabelbaan te ontwerpen die twee delen van de berg met elkaar moest verbinden. Deze kabelbaan is inmiddels verdwenen.

Later kreeg hij opdracht een tunnel door de berg te maken. Ir. van Schaik bracht bij de aanleg van deze tunnel de theorie van de spanningloze bogen in praktijk.

Door zijn werk ging hij van Limburg houden. Hij heeft het hele land doorkruist van Zuid tot Noord, maar er zal wel geen plek zijn, die hij zo dikwijls betreden heeft als de St. Pietersberg. Deze berg heeft voor hem geen geheimen meer. Vaak heeft hij er van verteld op de vergaderingen van het Genootschap en ook vaak er over geschreven in het Natuurhistorisch Maandblad.

Grote bekendheid kreeg hij door zijn boek „De Sint Pietersberg”, uitgegeven in 1938 en opgedragen aan het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg.

Ook de stichting Het Limburgs Landschap is hem veel dank verschuldigd. Vanaf de oprichting van deze stichting in 1931 was hij haar inspecteur en als zodanig had hij het toezicht op de door de stichting verworven eigendommen. Vaak ook heeft hij de noodklok geluid. Bij het bereiken van zijn 70e jaar heeft hij deze verantwoordelijke taak neergelegd, maar bleef lid van het dagelijks bestuur.

Talrijk zijn de artikelen van Ir. van Schaik, verschenen in de meest uiteenlopende tijdschriften. De toekomstige biograaf zal maanden werk hebben ze alle te vinden. Wij hopen van harte, dat de opdracht, het samenstellen van de bibliografie, nog lang op zich moge laten wachten.

Kr.

DE NATUUR IN

Zondag 3 nov., Wandeling door bedreigd gebied van de Brunsummerheide. Vertrek kerk Heksenberg om 14.30 uur (I.V.N.-Heerlen). L.T.M.-lijn 4 Station Heerlen- kerk Heksenberg om 14.15 uur.

NIEUWE LEDEN

Mej. J. Wijenberg, Kokkelmans-flat 10, Geleen.
 M. Frijns, Leeuwenhoekstraat 99, Geleen.
 Ph. Schatorje, Henri Hermanslaan 534, Geleen.
 J. Caris, Bazuinstraat 6, Maastricht.
 Drs. M. Dassen, Dorpstraat 65, Amby.
 Mej. L. Haeken, Akerstraat 11, Heer (L).
 M. Beusen, Ing., Weberstraat 8, Geleen.
 G. Spronken, Franciscus Romanusweg 24, Maastricht.
 P. J. v. d. Linden, Kerkstraat 5, Belfeld.
 P. J. M. Zitzen, Dorpstraat 6, Rimburch.*
 J. P. M. Gorgels, Canisstraat 9, Nijmegen.*
 S. M. M. P. Verheesen, Ross van Lenneplaan 22, Sittard.*
 Br. Thomas More, Brusselsestraat 38, Maastricht.
 J. Schagen, Madoerastraat 7, Maastricht.*
 J. Knoops, Peymeestersdreef 46, Maastricht.*
 J. F. Razonx Schultz, R. K. Ziekenhuis Ope Dei, Woerden.
 V. v. Laar, Liendertseweg 314, Amersfoort.
 L. Laukens, Kerkstraat 22, Neerpelt, België.
 J. W. Pasveer, Huiskensweg 79, Heerlen.
 A. B. Jansen, Hagerweg 4, Klimmen.
 Mevr. G. J. M. Vlymincx, Ovidiusstraat 4, Heerlen.
 J. C. F. G. de Laat, Venneweg 3, Goirle.
 Dr. J. A. C. Schepel, Oude Akerweg 29a, Gulpen.
 Guido Smeets, Merodelaan 5, Wylre.*
 Edm. Hustinx, Looiersgracht 4, Maastricht.
 Mevr. E. Beijer-Heiligers, Observantenweg 48, Maastricht.
 H. Straus, Karel van Egmondstraat 44, Venlo.
 L. Dedoyard, 63 rue de Crois Pierre, Herstal, België.
 J. J. Bouwhuis, Hengelostraat 7, Heerlen.*
 Drs. L. Heynen, Julianalaan 73, Margraten.

* zijn jeugdleden.

VERSLAG VAN DE BUITENGEWONE
ALGEMENE LEDENVERGADERING

te Maastricht op 3 oktober

Aanwezig zijn 32 leden.

Na opening verklaart de voorzitter, dat deze buitengewone algemene vergadering belegd is in verband met wijzigingen van de statuten. Op 26 november a.s. immers verstrijkt voor de tweede maal de 29-jarige periode waarvoor het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg is aangegaan. Nu wij op de drempel staan van de derde termijn, heeft het bestuur de statuten op meerdere punten aangepast aan de huidige situatie.

Bovendien zijn door ons lid, Mr. Stan Smeets uit Weert, verbeteringen voorgesteld, die voornamelijk van juridische of redactionele aard zijn. Hier zij openlijk nogmaals aan hem onze oprechte dank gebracht.

Uitvoerig worden vervolgens artikel 3, 10 en 12 besproken welke de meest belangrijke wijzigingen hebben ondergaan.

Na discussie over deze veranderingen worden de gewijzigde statuten met overgrote meerderheid aangenomen.

Na deze mondelinge stemming wordt besloten dat de koninklijke goedkeuring voor de gewijzigde statuten zal worden aangevraagd. Tevens machtigt de vergadering het bestuur alle daarvoor noodzakelijke handelingen te verrichten.

Eveneens verklaart de vergadering het bestuur bevoegd, die veranderingen in de gewijzigde statuten aan te brengen, welke ten gevolge van opmerkingen van het Departement van Justitie nodig mochten blijken, voor zover tenminste deze wijzigingen niet van principiële aard zijn.

Staande de vergadering worden deze notulen voorgelezen en goedgekeurd.

De vergadering wordt gesloten.

Gestencilde exemplaren van de statuten zijn op verzoek verkrijgbaar aan het Natuurhistorisch Museum te Maastricht.

VERSLAGEN
VAN DE MAANDVERGADERINGEN

te Maastricht op 4 juli

Dr. P. F. van Heerdt uit Utrecht onthaalt de leden deze laatste vergadering voor de vacantie op een bijzonder feestelijke avond. Samen met zijn echtgenote heeft Dr. van Heerdt in januari van dit jaar een foto-safari van drie weken gemaakt in het gebied van Kenia en Tanzania. In deze periode valt het einde van de regentijd.

Allereerst werd een geografische orientatie gegeven aan de hand van een schematisch kaartje van het gebied, dat zich bevindt tussen ongeveer 1 tot 3 graden Zuiderbreedte. De streek wordt doorsneden door de „Great Rift Valley”, waarin een aantal meren gelegen zijn.

Spreker geeft een indruk van het landschap — dat aanvankelijk niet zó exotisch aandoet — en laat dan een boomeuphorbia zien, een plant, die men op het eerste gezicht geneigd is voor een cactus te houden. Terloops merkt dr van Heerdt op, dat de cactus niet inheems is in Afrika, maar uit Amerika geïmporteerd is.

Ook maakt spr. de toehoorders erop attent, dat men opvallend vaak met het verschijnsel van convergentie geconfronteerd wordt: planten en dieren, die onder soortgelijke omstandigheden leven in verschillende gebieden, vertonen duidelijke overeenkomst in uiterlijke bouw en gedrag, terwijl zij niet verwant zijn.

De meren in het gebied van de „Great Rift Valley” zijn alle zoutmeren, uitgezonderd één, dat zoet water bevat (Lake Nayvasha). Heel wonderlijk doet een dia aan, die een afbeelding geeft van dit meer vol Meerkoeten, trekvogels uit het Noorden. Het zou te ver voeren, alle geprojecteerde plaatjes op te sommen, maar enkele dia's willen we toch graag nog eens met name noemen: het prachtige Dwergijsvogeltje, zittend op een Papyrusstengel; de Slangenhalvogels (*Anhinga*), die zoveel lijken op onze Aalscholvers (weer een fraai voorbeeld van convergentie!); de broedende Pelikaan in het blauwe meer vol purperen Waterlelies; het zoute meer van Nakuru dat beroemd is om zijn enorme vluchten Flamingo's (er concentreert zich soms een millioen van deze sierlijke vogels). De oevers van de zoutmeren zijn bedekt met een

laagje zout, zodat daar geen vegetatie aanwezig is. Doordat het waterpeil de laatste jaren in de meeste meren gestegen is (waarschijnlijk door verhoogde neerslag) zijn zij veelal omzoomd met dode bomen.

Uit het land van de Masai zien wij iets van deze veehouders met hun onvoorstelbaar magere runderen. De status van deze mensen wordt bepaald door het aantal dieren dat hun eigendom is, niet door de kwaliteit.

Dan volgt een plaatje van Giraffen in een welhaast Bourgondisch landschap. In de omgeving van Keekorok Lodge (de verblijfplaatsen voor de toeristen, die hier alle het karakter van een „motel” hebben, worden steeds met de naam „Lodge” aangeduid) zien we twee Olifanten in de ochtendzon grazend langs de weg.

Er is een paradijselijk plaatje van een jonge Leeuw, die een dutje doet op een omgewaaide boom; in het bosje achter hem blijken nog 12, merendeels jonge leeuwen te liggen! Een fraaie dia laat een kudde van 18 vluchtende Giraffen zien, waarbij zich in een volgend beeld nog een tweetal buffels heeft aangesloten. In de hete middagzon kon een grote mannetjes Leeuw gefotografeerd worden, die lag uit te rusten van zijn maaltijd.

Ook Maraboe's, de bekende aaseters, worden ons getoond, zittend op de platte top van een schermacacia. Het viel dr. van Heerdt op, dat niet alleen kippen de gewoonte hebben om vlak voor de auto de weg over te steken; ook de in het wild levende dieren gedragen zich zo. Blijkbaar voelen zij zich bedreigd door het voertuig en worden er door opgejaagd.

Dr van Heerdt was in de gelegenheid in het Serengeti Park een bezoek te brengen aan zijn oud-leerling dr. Kruuk, die zich speciaal bezighoudt met het bestuderen van de leefgewoontes van de Hyaena's. In tegenstelling tot hun faam, dat zij „laffe aaseters” zouden zijn, kon dr. Kruuk constateren, dat de Hyaena's wel degelijk zelf op roof uitgaan en levende prooi bemachtigen. Zij worden dan vaak door de Leeuwen verdreven. Op hun beurt verjagen zij soms ook Leeuwen van hun prooi. Dit alles kon dr. Kruuk waarnemen op maanlichte nachten. Het is zelfs zo, dat in veel gevallen 50% van de gedode hoefdieren voor rekening van de Hyaena's komt.

Op de onafzienbare Serengeti vlakke komen hier en daar granietheuvels voor, die hier, evenals in Zuid Afrika, „kopjes” worden genoemd. Het zijn resten van een oude schier-vlakte. Een van de dia's laat een paar schitterende Gloriosa-lemies zien, die talrijk om deze kopjes groeien. Op een ander kopje zitten een paar „Klipdasjes”, primitieve hoefdierjes ter grootte van een Konijn.

Even verder op de vlakte is een vijftal Leeuwinnen bezig met het cadaver van een Zebra. Het gesleep met de halfopgegeten Zebra, waarvan de huid glanst in de zon, is indrukwekkend. De geweldig ontwikkelde musculatuur van deze roofdieren is op de foto's goed te zien.

Een zeldzaam plaatje is ook de Panter, die als een hond naast de auto voortwandelt. Het gras is kletsnat door een nachtelijke regenbui en het dier wilde blijkbaar droge voeten houden. Op een ogenblik stond hij zich zichtbaar te bedenken (staart omhoog) of hij door een minuscuul riviertje zou waden om zijn weg te vervolgen of niet. Hij besloot er natte voeten voor over te hebben. Op een volgende dia zien we hem in alle rust staan uitkijken over een kleine dam langs de oever van het riviertje.

Een volgende serie dia's geeft het beeld van Hyaena's en Gieren, die het kadaver van een Gnoe verorberen. De Hyaena's zijn het eerst aan de beurt, terwijl de Gieren op kleine afstand gespannen hun kans afwachten. Zodra een Hyaena aanstalten maakt, zich terug te trekken, schieten de Gieren toe. Komt de Hyaena terug, dan wijken de Gieren snel achteruit. Spreker vertelt, dat er binnen 24 uur geen spoor meer te vinden is van zo'n prooi.

Het laatste deel voor de pauze worden dia's vertoond van de Ngorongoro Krater. De krater bevat, behalve een uitgestrekte vlakte, een bos van „Koortsbomen” (zo genoemd, omdat ze meestal op vochtige plaatsen groeien, waar malaria voorkomt) en een vrij groot meer. Rond de „Lodge”, die op de kraterwand (2600 m!) is gelegen, treft men een prachtige tuin met Europese bloemen aan. Op de kraterbodem zien we de eerste Neushoorns in een landschap van Chagall-kleuren.

Na de pauze voert de safari ons door het Manyara Park met zijn diep roestbruine Impala's (1 bok met 20 wijfjes) en jonge Leeuwjes, rustend hoog in de bomen.

In Kenia en Tanzania zijn twee taalgroepen te onderscheiden: de Nilo-Hamitische- (waartoe o.a. de Masai behoren) en de Bantoe-talen. In fel kleurige kledij bezoeken de vrouwen met hun ezeltjes de markt, waar een keur van tropisch fruit ligt uitgesteld.

Grote bijval ondervindt de serie opnamen van het Tsavo-reservaat met de machtige, ruim 6000 m hoge Kilimandsjaro op de achtergrond. Deze berg is een uitgebrande vulkaan, waarvan de top, hoewel bijna op de evenaar gelegen, bedekt is met geweldige gletschers. Tsavo, dat het grootste reservaat van Oost Afrika is (18.000 km², meer dan de helft van Nederland) is beroemd om zijn 15.000 Olifanten, die daar wel een probleem vormen, daar zij de vegetatie geleidelijk aan vernielen. Dr. van Heerdt toonde enkele fraaie close-ups van deze enorme dieren in het gouden licht van de Afrikaanse avondzon. Enkele dia's van de schuwe Oryx-antilopen en van de Kleine Koedoe besluiten deze interessante reeks.

Namens de aanwezigen spreekt dr. D. G. Montagne een enthousiast dankwoord, waarin hij zijn bewondering uitspreekt zowel over de fraaie opnamen, als ook over de instructieve beschrijving van de tocht. Met een hartelijk applaus wordt de vergadering besloten.

te Heerlen op 13 augustus

De heer Coonen heeft in Brunssum een grote collectie planten verzameld, waarvan we er slechts enkele zullen noemen. *Saponaria*, Zeepkruid, een sierplant die in Zuid-Limburg nog al eens verwilderd wordt aangetroffen. Hoewel het een interessante plant is, gedraagt hij zich in de tuin als een onkruid, doordat hij vele ondergrondse uitlopers vormt, die men moeilijk de baas kan blijven. De lichtroze bloemen die pas in de namiddag open gaan, vallen bij avond sterk op en worden door talrijke Pijlstaartvlinders, Sphinxen, bevrogen. *Oenothera biennis*, Teunisbloem, is een plant die in het begin der zeventiende eeuw als sierplant uit Amerika naar Europa gebracht werd en nu vrij algemeen langs wegen en ruige plaatsen verwilderd voorkomt. Ook deze opent zijn bloemen in de avond en dit gaat verrassend snel. De plant wordt door allerlei avondvlinders en bijen bevrogen.

Mej. Blankevoort heeft *Phallus caninus*, Kleine stinkzwam, meegebracht, die veel sierlijker en slanker is dan de meer algemene *P. impudicus*, Grote stinkzwam.

Vervolgens laat Dr. Bruna een vergroening zien van *Trifolium repens*, Witte klaver. De oorzaak van deze afwijking is mogelijk een infectie met een parasiet. Daarna resumeert hij enkele gegevens over Zuid-Limburgse orchideeën, die als afzonderlijk artikeltje zullen gepubliceerd worden.

Dr. Dijkstra deelt mee, dat door de heer Leysen en door hem de varen *Ophioglossum vulgatum*, Addertong, te Noorbeek gevonden was. De nederlandse varens kunnen in de volgende grote groepen of families verdeeld worden: Ophioglossaceae, Osmundaceae, Polypodiaceae en Hydropterides. De laatste groep, de Watervarens, is in Zuid-Limburg het minst bekend; hiertoe hoort o.a. *Azolla*, Kroosvaren. De meeste varensoorten in ons land behoren tot de Polypodiaceae. Hun bladeren zijn in de jeugd opgerold en met schubben bedekt. De sporangien of sporedoosjes komen meestal aan de onderkant van het blad voor. De Osmundaceae zijn in Nederland slechts door één soort vertegenwoordigd, nl. *O. regalis*, Koningsvaren, welke ook in Zuid-Limburg, hoewel zeldzaam, te vinden is. De buitenste bladeren zijn onvruchtbaar, de binnenste vormen aan hun top een vruchtbaar gedeelte, dat pluimvormig is en de sporangien draagt. Tot de Ophioglossaceae behoren in Nederland slechts twee geslachten, nl. *Ophioglossum* en *Botrychium*, beide met slechts één soort. Ze vormen in de regel slechts één blad, waarvan het bovenste gedeelte sporangien draagt. Bij *Botrychium lunaria*, Maanvaren, is dit vruchtbare gedeelte in segmenten verdeeld, welke min of meer waaivormig (met wat goede wil maanvormig) zijn. Het vruchtbare gedeelte vormt een pluim. De Maanvaren is wel uiterst zeldzaam in Zuid-Limburg. Het laatst door mij waargenomen exemplaar stond op de Kunderberg. In het aangrenzende duitse gebied vonden de heer Leysen en ik talrijke exemplaren.

Ophioglossum vulgatum bestaat uit een wortelstok in nagenoeg loodrechte stand, bedekt met bladlittekens van vorige jaren, korte dikke, meestal onvertakte wortels. Het stammetje eindigt in een knop, waarvan het buitenste blad

(soms zijn het er twee) boven de grond komt. Dit blad is eivormig en netvormig geaderd. Aan de bovenzijde, daar waar de bladsteel in de bladschijf overgaat, ontspringt de vruchtbare aar, waarvan de top de sporangien draagt. Deze eigenaardig gebouwde plant zal de leek niet gemakkelijk als varen herkennen en eerder aan een weegbree soort doen denken. Behalve door sporen vindt voortplanting door middel van wortelknoppen plaats. De soort komt in Nederland voornamelijk voor in duinpannen en op vochtige grazige plaatsen.

te Maastricht op 5 september

De Vice-voorzitter, Dr. P. J. van Nieuwenhoven, geeft allereerst het woord aan de heer Vic. Janssen. Spr. vertelt dat hij op 14 april j.l. een wandeling maakte over de Schepersberggrub gelegen tussen de zwarte weg te Bemelen en de weg naar 't Rooth in Cadier en Keer. Volgens de heer Vollers uit Bemelen was daar een bron ontsprongen in het najaar van 1967. Inderdaad liep er een beekje, dat 1 hoofdbron en ± 10 zijbronnen had. De heer Vliegen uit Cadier en Keer, die ik daar ontmoette vertelde mij het volgende: de Schepersgrub ligt langs weiden en bouwlanden geheten: bunderdellen = brondal. Vroeger heette dit „borne-dal”. Er zijn onderzoekingen gedaan naar de samenstelling van het water; dit is gelijk aan het water van de vroegere Tregabron op de Cabergerweg te Maastricht.

Mijn vraag is: hoe kan zo plotseling zo'n bron ontstaan? Heeft dit iets te maken met de groeve van de Nekami die achter deze grubbe ligt?

De voorzitter verwijst in dit verband naar de maandbladen: 51, 1962, p. 125 en 58, 1967, p. 144.

De heer Mommers toont een exemplaar van *Daldinia concentrica*, hem ter hand gesteld door de heer Sondeyker.

Op doorsnede toont deze paddestoel direct zijn identiteit door de duidelijke, zijdeachtig glanzende, concentrische cirkels. Hij behoort tot de Ascomyceten, — waarbij de sporen niet op steeltjes maar in zakjes gevormd worden — en wel tot de grote groep der Sphaeriales of Kernzwammen; de eigenlijke vruchtlichaampjes zijn als kogelvormige holten (die de asci bevat-

Daldinia concentrica \pm natuurlijke grootte
Foto J. Mommers

ten) in het zwamweefsel (stroma) oppervlakkig ingezonken. Bij rijpheid worden de sporen met kracht uit de asci weggeschoten. In Nederland schijnt de zwam nogal zeldzaam te zijn.

De heer van Noorden laat *Staphylea pinnata*, de gevederde pimpernoot zien, afkomstig uit het park van Kasteel Neubourg te Gulpen. De zaadjes van deze plant werden eertijds gebruikt voor rozenkranskraaltjes.

Br. Virgilius trekt een vergelijking tussen vangsten van voorjaar en zomer in 1967 en 1968; vorig jaar was het voorjaar slecht, er werden kleine nesten gemaakt en hoewel het voorjaar 1968 mooi was, was de vangst matig. De zomer in 1967 was mooi, er kwamen veel nesten en hoewel het in de zomer 1968 slecht weer was, bleek de vangst goed.

Hij geeft nog enige nieuwe vindplaatsen van z.z. graafwespen op:
Nysson niger Chevrr:

Kanne: Albertkanaal vlak bij brug.
Bassenge: oude grindgroeve.

(ook de gastheer: *Gorytes laticinctus* daar aangetroffen).

Tachysphex psammobius Khl.:

Tombe (Ned. St. Pietersberg) enkele ♀ ♂
Bassenge 1 ♂.

Hij merkt verder op dat het aantal *Osmia bicolor* Schrk. in N.H.M. 57, 1968, p. 72 moet zijn 3 ♂ ♂.

Tot slot volgen nog enkele vogelwaarnemingen van de heer Kemp.

10 III '68: 1 imm. Stormmeeuw (*Larus canus*) Plas bij de Kluis te Geleen.

16 III: 1 Scholekster (*Haematopus ostralegus*) bij Itteren en 28 V 2 ex. bij Oost-Eysden.

17 III: 9 Grutto's (*Limosa limosa*) overvliegend bij Neerharen (B.).

30 III: 1 Aalscholver (*Phalacrocorax Carbo*) rondvliegend boven grindgat bij Neerharen (B.).

13 IV: 4 Kramsvogels (*Turdus pilarus*) bij Stevensweert. Late waarneming.

13 IV: 8 ♂ en 6 ♀ Slobeend (*Anas clypeata*) bij Stevensweert. Vrij groot aantal voor deze streek.

14 IV: 1 Blauwborst (*Cyanosylvia svecica cyanecula*) op trek buiten broedgebied te Neerharen (B.).

21 IV: 1 Dwergster (*Sterna albifrons*), zowel in zit als in vlucht bij Neerharen, alsmede 1 Zwarte stern (*Chlidonias niger*) aldaar.

27 IV: 1 Nachtzwaluw (*Caprimulgus europaeus*) ten Z. van Zutendaal (B.); vroege waarneming.

28 IV: 3 Sprinkhaanrietzanger (*Locustella naevia*) op heide bij Rekem (B.).

3 V: 1 ad. en waarschijnlijk meer dan 3 jongen Bosuil (*Strix aluco*) in Stadspark te Maastricht.

4 V: 1 ♂ Engelse gele kwikstaart (*Motacilla flava flavissima*) met zuiver gele oogstreep en geel-groenachtige bovenkop, te Neerharen (B), evenals 2 Kleine strandlopers (*Calidris minuta*) aldaar.

5 V: 1 Sprinkhaanrietzanger (*Locustella naevia*) ten Z. van Stevensweert.

11 V: 2 Europese kanaries (*Serinus canarius*) op kerkhof te Maastricht.

11 V: 1 ♂ Noordse gele kwikstaart (*Motacilla flava thunbergi*), zonder oogstreep, vrij donker grijze bovenkop, en zeer donker grijze oor-streek bij Neerharen (B).

25 V: 1 ♂ Wouwaapje (*Ixobrychus minutus*) en 1 Kleine specht (*Dendrocopos minor*) waargenomen samen met dhr. Ruyters in De Doort te Echt.

28 V: 1 Ooievaar (*Ciconia ciconia*) te Oost-Eysden.

31 V: 1 Roodgesterde blauwborst (*Cyanosylvia svecica svecica*) waargenomen samen met dhr. Heerkens Thijssen bij Rekem, alwaar wij ook de Roerdomp (*Botaurus stellaris*) hoorden roepen. De Roerdomp riep ook op 1 VI aldaar.

Op 16, 30 en 31 maart zag ik resp. 3, 2 en 2 piepers te Neerharen (B), die gezien de duidelijke wenkbrauw-streep, de vuil-witte, bij andere meer beige-achtige borst en buik met slechts enkele donkere streepjes langs de vleugel-bocht en de grijs-achtige kleur van de bovenkop Waterpiepers (*Anthus spinoletta spinoletta*) moesten zijn of misschien 1 ex. een Oeverpieper (*Anthus spinoletta littoralis*.*)

te Heerlen op 10 september

Dr. Dijkstra vertoont de bastaard tussen *Symphytum officinale*, Smeerwortel en *S. asperum* te Epen gevonden, na aanwijzing van enkele botanici uit Utrecht. Soortbastarden komen in de natuur zeldzaam voor, want slechts zeer naverwante soorten kunnen in de regel met elkaar kruisen. Een soortbastaard is meestal onvruchtbaar, waaronder verstaan wordt, dat minder dan 0,1% van zijn bloemen kiemkrachtige zaden voortbrengt. Is de bastaard éénjarig, dan sterft deze in de herfst, terwijl er meestal geen nakomelingen gevormd worden. Bij overblijvende planten is de toestand gunstiger, vooral als deze zich bijv. door uitlopers vegetatief kunnen vermeerderen. Zo'n soortbastaard kan dan wel door zijn weelderige groei een grote plek innemen, met een grotere kans dat er toch enkele zaden gevormd zullen worden. Zou men dit echter uitzaaien, dan vertonen de planten die hieruit opgroeien een grote overeenkomst of met de ene ouder, of met de andere soort, terwijl een gedeelte intermediair is. Deze laatste groep zou weer nakomelingen kunnen vormen die zich dan in drie groepen splitsen volgens de regels van Mendel. De kans dat er iets nieuws en blijvends zal ontstaan is dus erg gering. Bovengenoemde bastaard besloeg enkele m², bloeide rijk, maar bracht

*) Zie ook: De Wielewaal, juli '68, blz. 219: Overwintering van *Anthus spinoletta* te Tongeren.

nauwelijks zaden voort. De vorm van de plant was intermediair. *S. officinalis* is algemeen op vochtig grasland en langs waterkanten. De bloemkleur is vuilpurper, violet of geelachtig wit. *S. asperum* is sterker behaard dan de eerste soort, de bloemkleur is eerst rood, daarna verkleurend tot blauw, evenals dit bij Longenkruid het geval is, die tot dezelfde familie behoort. De plant komt uit de Kaukasus, maar wordt wel verbouwd voor groenbemesting en voor veevoer, vooral voor varkens. *S. asperum* komt in ons land zelden voor. Dr. de Wever geeft twee plaatsen op en wel: Valkenburg, op den Dries en Schinnen, Thull.

De heer Slangen is in het bezit van een grote tuin die echter grotendeels uit vrij onvruchtbare zandgrond bestaat, waar de meeste tuinplanten het niet kunnen bolwerken. Daarom kwam hij op het idee er een heidetuin van te maken en dat is hem na een aantal jaren goed gelukt. Er groeien nu allerlei Heideachtigen, totaal wel een 70. De meeste behoren tot *Erica*, *Calluna* en *Boetia*. Nu heeft hij praktisch het gehele jaar vanaf februari tot diep in de herfst bloeiende planten. Als bijzonderheid vertelt hij dat kwekers van nieuwe variëteiten twee soorten bij elkaar plaatsen, in de hoop dat op natuurlijke wijze kruisbestuiving plaats zal vinden. Jonge planten die er veelbelovend uitzien worden door stek vermenigvuldigd.

Mej. Janssen heeft in een winkel te Heerlen een Zonnevis ook wel *Zeus faber*, gezien, een dier dat zich voornamelijk in de Middellandse Zee en een gedeelte van de Atlantische oceaan ophoudt. Meer naar het noorden toe wordt hij uiterst zeldzaam. Het dier had een middellijn van 1 m en was rond van vorm. De kleur van exemplaren in de Middellandse Zee is goudgeel, vandaar zijn naam, maar in koud water is hij meer grijsachtig geel. De volgende dag bleek het dier verkocht te zijn onder de naam van zalm.

te Maastricht op 3 oktober

Na afloop van de algemene ledenvergadering opent de voorzitter de gewone maandvergadering en complimenteert allereerst de heren J. Th. ter Horst en Dr. P. J. van Nieuwen-

hoven, die zo voortreffelijk de redactie hebben gevoerd van de laatste aflevering van het Natuurhistorisch Maandblad, gewijd aan „De luister van het Mergelland”. Mevrouw Minis wordt als hoofdredactrice gelukgewens met de verschijning van deel XVIII afl. 1 en 2 van de Publicaties dat over Foraminiferen handelt, een waardevol boek speciaal met het oog op het ruilverkeer.

Dr. van Nieuwenhoven herdenkt Ir. G. P. Ittmann, die op 18 augustus j.l. te Eindhoven is overleden. Vroeger kwam Ir. Ittmann vaak naar de vergaderingen en nam hij deel aan de excursies. Hij was een geniaal man. Er wordt een minuut stilte in acht genomen.

De heer Geurts spreekt zijn dank uit voor het gelukwenstelegram, dat hem tijdens de jaarvergadering werd gezonden in verband met zijn 50-jarig lidmaatschap. Spr. acht het een goede gewoonte, dat men bij een speciale gebeurtenis iets pleegt te offeren. De heer Geurts biedt aan de voorzitter het boek van Martin E. Mosely aan, getiteld „The British Caddis Flies”. Voorzitter is erg ingenomen met dit geschenk en verzekert de gever, dat het een plaats zal krijgen in de bibliotheek, zodat alle geïnteresseerden het kunnen raadplegen.

De heer Kemp deelt de volgende vogelwaarnemingen mee:

23 VI hoorde en zag ik een Vuurgoudhaantje (*Regulus ignicapillus*) op het kerkhof aan de Tongerseweg te Maastricht.

21 VII vloog boven een plas bij Stevensweert een Witwangstern (*Chlidonias hybrida*) die voedsel aan het zoeken was. Elders in deze omgeving vloog die dag een Wulp op, die de typische bi-bi-bi-.....strobe riep. Hij vloog jammer genoeg in de richting van mij af weg. Zou dit een Regenwulp (*Numenius phaeopus*) zijn geweest?

27 VII vloog een Stormmeeuw (*Larus canus*) in onvolwassen kleed boven de Maas te Stevensweert. 11 VIII nam ik in tegenstelling tot de na-zomer van 1966 toen ik een 20-tal Bonte vliegenvangers (*Ficedula hypoleuca*) zag, slechts 1 exemplaar waar en wel bij Wylrè. Eveneens die dag riep er aldaar 1 Kwartel (*Coturnix coturnix*).

24 VIII vloog er 1 Kleine bonte specht (*Dendrocopos minor*) over bij Rekem (B.).

1 IX zag ik met dhr. Ruyters uit Echt te Ohé en Laak een Porceleinhoen (*Porzana porzana*).

Samen met dhr. Heerkens Thijssen werden de volgende vogelwaarnemingen gedaan:

19 VI 1 of 2 ♂♂ en 1 ♀ Grauwe klauwier (*Lanius collurio*) op de heide bij Mechelen aan de Maas (B.).

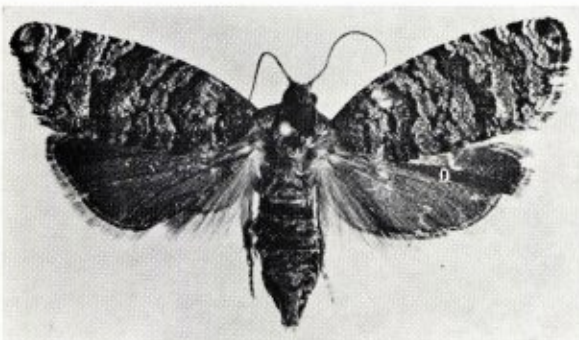
Te Opgrimby en Rekem (B.). zagen wij 6 Nachtzwaluwen (*Caprimulgus europaeus*) op 3 VII.

19 VIII zagen wij ten Z. van Noorbeek 1 Wespindief (*Pernis apivorus*) in vlucht, waarbij wij aan de onderzijde van de staartbasis een tweede donkere band konden zien.

9 IX kwam er in de Ospelse Peel een enigszins „hees” roepende Grutto aanvliegen. Toen wij de vogel in de kijker namen vertoonde deze het vliegbeeld van de Groenpootruiter, dus zonder de duidelijke vleugel-boven-streep van de Grutto. Dit moet derhalve een Rosse Grutto (*Limosa lapponica*) zijn geweest.

De heer Geurts nam deze ochtend te Echt een grote vlucht Kraanvogels (± 150 exemplaren) waar, die geluidloos in v-vorm in Z-ZW-richting naar de Maas vlogen. Spr. is niet voldoende beslagen om uit deze vroege waarneming tot een strenge winter te concluderen.

De heer Genemans laat een reuze-exemplaar van de parasolzwam (*Macrolepiota leucocoprinus*) zien, dat op 1 oktober j.l. door de heer H. G. Simons gevonden werd in een weiland in de Peel, tussen Meyel en Helden. De diameter van de hoed bedraagt 26 cm., de lengte van de steel is 36 cm. In Moser's „Basidiomy-

Het wijfje van de vlinder van de harsbuilrups
Evetria resinella L.

ceten” uit „Gams Kleine Kryptogamenflora” wordt voor de hoed een diameter van 10-25 cm. opgegeven, voor de steel een lengte van 20-40 cm.

De voorzitter vertelt iets over de zogenaamde harsmannelijks van de harsbuilrups *Evetria resinella* Linnaeus. Men treft hen vaak aan op jonge takken van *Pinus* en plaatselijk kunnen zij talrijk voorkomen.

Door de meeste auteurs worden deze spoelvormige opzwellingen, die aan één zijde met een dikke klomp hars bedekt zijn, beschouwd als echte gallen. Toch werd reeds door Bugen in 1898 ontdekt dat wij hier niet te maken hebben met een echte gal, maar met een spinsel dat door de rups vervaardigd is, ofschoon het uiterlijk veel gelijkenis vertoont met een gal. Bugen nam waar dat de rups eerst een dun spinsel over de vraatplaats spint en daarna dit versterkt met afgeknaagde schors en harsdruppels. Bij jonge loten van de pijnboom bevinden zich de harskanalen zeer oppervlakkig en zodra de rups deze vaten aanvreet komt de hars in geringe hoeveelheid te voorschijn. Later wordt het bouwsel nog versterkt door excrementen, die niet alleen met hars worden vastgeplakt, maar ook vastgesponnen worden. Na de eerste winterslaap wordt de knopvormige buil vergroot; de rups knaagt dieper in de twijg door en vreet een kort kanaal zowel naar boven als naar beneden. Hierdoor krijgt het bouwsel uiterlijk een typisch tweedelige vorm (tweejarige cyclus van *Evetria resinella*).

In het laboratorium werd in het afgelopen jaar de bouwwijze van de harsbuilrups opnieuw bestudeerd. Pinceel nam daarbij waar dat beschadigde builen in minder dan één dag hersteld konden worden. Bij uitdrogen van de twijgen verlieten de rupsen hun spinsel en begonnen elders in een jonge twijg opnieuw. Verpoppingsrijpe larven waren in staat bij 70% relatieve vochtigheid een nieuw spinsel te vervaardigen. Als zij hars en excrementen tot hun beschikking hadden, werden deze materialen verwerkt in het nieuwe spinsel. Bij gebreke hiervan spinnen alle proefdieren een kokon van dicht spinsel. Nieuwbouw en herstel is dus niet gebonden aan een bepaalde periode.

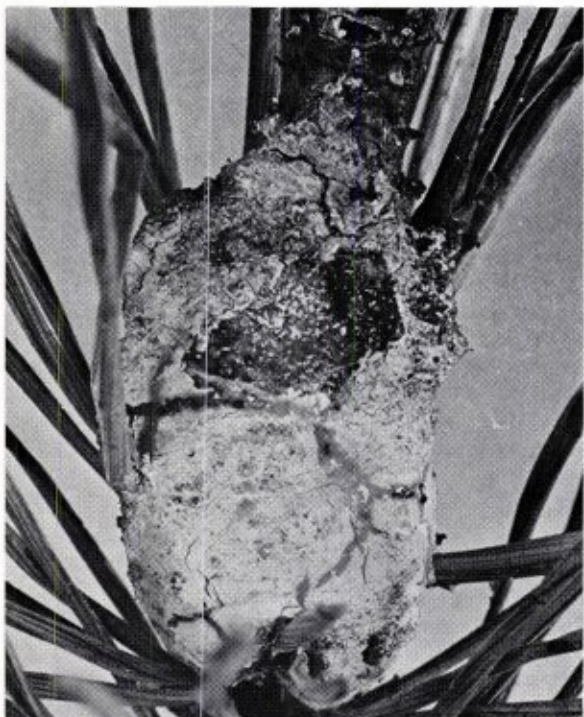
Na een boeiende discussie wordt de vergadering gesloten.

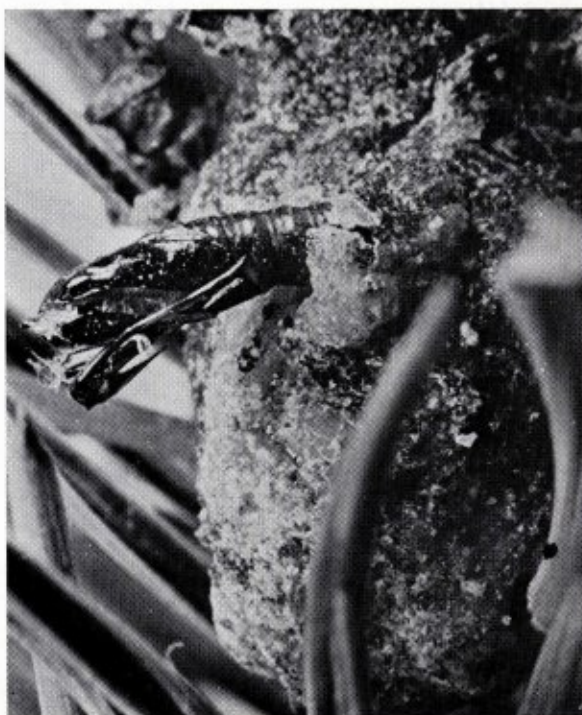
Volwassen „harsmannetje” van de harsbuihrups.

Overlangse doorsnede met harsbuihrups.

De door de larve dichtgesponnen artificiële opening is donker gekleurd door de ingesponnen uitwerpselen.

De lege kokon steekt voor het grootste gedeelte buiten het „harsmannetje” uit.

te Heerlen op 8 oktober 1968

Op de jaarvergadering van ons Genootschap heeft de heer Coonen aan het bestuur voorgesteld om de afdeling te Heerlen een bepaalde som af te staan, ter bestrijding van onverwachte uitgaven. In principe heeft het bestuur dit verzoek goedgekeurd; laat de afdeling te Heerlen met concrete voorstellen komen! Hierover zal op 12 nov. a.s. beraadslaagd worden. Ieder die met voorstellen komt of belangstelling heeft voor deze kwestie wordt verzocht wel aanwezig te zijn, aldus Dr. Dijkstra.

Vervolgens krijgt Dr. Bruna het woord; hij laat Rode klaver zien, waarvan het zaad reeds in de bloeiwijze ontkiemd is, dit ten gevolge van het vochtige weer. Ook vraagt hij om gegevens over het voorkomen van de Hazelmuis. Verder heeft hij notities en het herbarium van Dr. de Wever bestudeerd en dank zij het feit dat Dr. Vermulen de orchideeën in dit herbarium gereviseerd heeft, behoudt het zijn wetenschappelijke waarde. De laatste tijd is er vooral in het geslacht *Orchis* het een en ander veranderd. Hierdoor ondervinden belangstellenden die met schoolflora's werken grote moeilijkheden. Ook de nieuwste drukken zijn niet geheel volledig. Het geslacht *Orchis*, waartoe veel soorten behoren, werd door Klinge, 1898, in twee ondergeslachten verdeeld, nl. *Euorchis* (= echte orchis met bol- of eivormige knol) en *Dactylorchis* (met handvormig-verdeelde knol). Behalve deze zijn er nog andere verschillen tussen de ondergeslachten. Door deze onderverdeling van het geslacht *Orchis* behield echter toch iedere soort uit dit geslacht zijn wetenschappelijke naam *Orchis*. Dr. Vermulen, 1947, ging nog een stap verder en maakte van het ondergeslacht *Dactylorchis* een zelfstandig geslacht met de naam *Dactylorchis*. Hiertoe behoren dan voor Nederland: *D. incarnata*, *majalis*, *traunsteineri*, *praetermissa*, *maculata* en *fuchsii*. De andere soorten blijven dus de naam *Orchis* dragen. Voor Nederland zijn dat dan: *O. mascula*, *morio*, *coriophora*, *ustulata*, *militaris*, *simia* en *purpurea*. Voor de volksnamen en beschrijving raadplege men de flora's. Het scheppen van het nieuwe geslacht *Dactylorchis* geldt ook voor soorten in het buitenland en talrijke soorten zullen dus van naam dienen te veranderen, in zoverre men in het bui-

tenland met Vermulen accoord gaat. Van meer praktische betekenis is misschien wel het schrappen van de naam *Orchis latifolia* voor Nederland en het daarvoor in de plaats stellen van een paar andere soorten door Vermulen, daar deze soort niet goed omschreven was en veel moeilijkheden opleverde bij het determineren.

Vervolgens laat de heer Mientjes *Lepiota procera*, Grote parasolzwam zien, verzameld in een dicht dennenbos, een wat ongewone standplaats voor deze soort. Mej. Blankevoort ontvangt weer graag gegevens over de kraanvogeltrek, waarbij gelet moet worden op de vorm van de vlucht (v-vorm of rechte lijn), tijd, plaats, aantal, windrichting, trekrichting, weersomstandigheden. De heer Bult deelt tenslotte mee, dat in begin van oktober een belangrijke trek plaats vindt van Wespendienven, soms in groepjes van 10 of meer. Een exemplaar was op de Brunsummerheide aan het fourageren was, plunderde een wespennest. Nadat dit exemplaar weer verder getrokken was, begonnen de wespen aan de herstelwerkzaamheden. Brokjes aarde en afval werden al vliegende verwijderd en na een paar dagen was het nest volledig hersteld.

te Weert

In het mededelingenblad van de Weerter Natuurvrienden schrijft Weevee:

Voor de doorsnee plantenliefhebber vormen de grassen een praktisch niet te benaderen groep uit het plantenrijk. Maar enkele algemene zaken betreffende de Grassen zult u toch wel weten of althans willen weten.

Allereerst gaat u niet naar een weiland om een algemene studie van de Grassen te maken. Want het grasbestand van een goede wei bestaat uit een gering aantal soorten. Dit komt, omdat de Grassen nu eenmaal niet allemaal even smaakvol zijn voor het vee en tevens ook, omdat de voederwaarde sterk uiteen loopt. Ook is een weiland geen goed studieterrein voor het bestuderen van Grassen, omdat een goede boer de grassen daar niet tot bloei laat komen, want dan is het tijdstip, dat de eiwitwaarde van het gras het hoogst is, voorbij. Maar langs wegkanten en ook in minder goed gebruikte en

verzorgde weilanden kunt u onze beste grassoorten toch wel in bloei vinden. Dat is allereerst het Engels Raaigras en verder Beemdlangbloem, Timothee, Veldbeemdgras, Ruwbeemdgras, Frans Raaigras, Beemdvossestaart, Kamgras en zelfs bepaalde selecties van het overigens zo stugge Kroopaargras.

In het land van Weert is het een koud kunstje om tussen andere veldgewassen de Wilde Haver te ontdekken, kenbaar aan de lange kafnaalden, die de gekweekte haversoorten missen. Voor de boer is het een van de ergste onkruiden en daarbij nog moeilijk te bestrijden ook. In de verte lijken de Draviksoorten ook op haver, vooral Zachte en IJle Dravik. Beide groeien veelvuldig langs de weg, bloeien ook met een pluim, net als Haver, maar worden niet zo groot. Evenals Haver zijn het ook eenjarige grassen. En het bekende Straatjesgras (lijkt wel op klein Beemdgras) is ook al eenjarig. Door zeer veelvuldig maaien, waardoor u zaadvorming tegen gaat, kunt u het uit de grasmat van uw gazon verwijderen. Thijse noemt het Straatjesgras een geschikte grassoort om mee te starten, als men Grassen wil leren determineren.

te Echt

W. Vranken vertelt in Pepijnsland, het orgaan van de natuurhistorische werkgroep over de ontwikkeling van een cicade, *Cercopis sanguinolenta*:

Op 3 maart 1968 ontdekte ik bij het maken van een greppel hoopjes wit slijm in de grond. Eerst had ik de graszode verwijderd en daarna een spade diep de aarde. Ongeveer 10 cm onder het oppervlak vond ik in een mollengang slijmbolletjes van 2 tot 4 cm doorsnede. Soms hing alleen aan de gangwand wat slijm doordat een mol in de gang aan het werk was geweest. Ook vond ik 4 of 5 maal een pad in de nabijheid van het slijm, wat ik moeilijk met de witte substantie kon combineren.

Om zekerheid te krijgen deed ik twee slijmballen in een plastic zakje, nam ze mee naar huis, deed in een weckglas wat aarde en plantte er gras op. In een kleine holte stopte ik het slijm en sloot het glas af met een plastic deksel (met gaatjes). Dit alles werd nu buiten ingegraven.

Op 17-III-'68 was het in de grond 1° C. Ik merkte op dat het slijm helderder werd en op

schuim ging lijken. 's-Avonds was het 3° C. Geregeld controleerde ik nu de temperatuur 's morgens en 's avonds. Met het stijgen van de temperatuur groeide het schuimnest. Ik bekeek het door de loupe en zag dat het allemaal oopengepakte luchtbelletjes waren. Wat zou daar inzitten?

Op 20-III-'68 ontdekte ik de eerste larve, wittig, met zes pootjes. Toen bedroeg de temperatuur 4° C., buiten was deze 7° C. Naarmate de larve groeide, verliet ze het nest, maar keerde er steeds weer in terug. Ook ontdekte ik als ik het glas uit de grond haalde, dat het schuim als het te lang aan lucht en warmte was blootgesteld, verdween. Maar als ik het glas terugzette en een kwartier later ophaalde, was er weer schuim te zien. Het mooie vond ik dat de larve het schuim maakte onder aan de wortels, en dat ik geen vocht in het glas behoeft te brengen. Ik ontdekte dat de larven sneller gingen groeien door een beetje licht in het glas te laten vallen.

Op 26-IV-'68 ontdekte ik het eerste volwassen insekt, een Cicade. De temperatuur in de grond bedroeg toen 20° C., buiten was het 24°. Het beestje bleek te zijn de prachtig zwart en rood gekleurde schuimcicade *Cercopis sanguinolenta*, die we al te vaak op allerlei planten in de Doort hebben zien zitten. Wil men ze vangen, dan moet men zeer vlug zijn. Nu weet ik uit eigen waarneming waar en hoe de ontwikkeling van dit fraaie diertje plaats heeft, nl. aan de wortels van gras in de grond. Op het ogenblik (begin mei) zitten er wel 15 volwassen cicaden in het glas en heeft er zelfs al paring plaats gehad.

Tot slot nog enkele vogelwaarnemingen:

6 VI: Wouwaapje en Dodaarsje op plas III in de Doort te Echt (H. Vergoossen).

10 VI: 2 Wielewalen N. zijde van de Doort te Echt en 2 Wouwaapjes op plas III (H. Vergoossen).

22 VI: 3 Grutto's te Nederweert M. Scholten).

23 VI: 2 Wulpen bij Leveroy en 1 Grauwe Klauwier te Meyel (M. Scholten).

8 VII: Zomertaling en Wouwaapje op plas III en ± 1000 Gierzwaluwen boven de plassen op ± 30 meter hoogte in de Doort te Echt (H. Vergoossen).

**DE NAJAARSTREK VAN KRAANVOGELS
IN 1967 OVER LIMBURG EN
AANGRENZEND GEBIED**

door W. F. BULT te Heerlen

18 oktober 1967, W.wind, temp. 14°.

Denderleeuw (B)		16 ex.	V-vorm	100 tot 150 m.	A. Theuninck
Meyel	20.00 u.	± 100 ex.		→Z.	Th. Coolen
Sevenum	20.00 u.		nachttrek	→Z.	Janssen
Ospel	20.30 u.		nachttrek	→Z.W.	C. van Heugten
Herkenbosch	20.30 u.		nachttrek	→Z.	J. G. Tullemans
Meyel	23.00 u.		nachttrek	→Z.	J. Hendriks
Heerlen			nachttrek		H. Finken

19 oktober 1967, Z.wind, lichte nachtvorst, later zonnig.

Meyel	24.30 u.		nachttrek	→Z.W.	S. Verschoren
-------	----------	--	-----------	-------	---------------

20 oktober 1967, Z.W.wind.

Sittard	13.30 u.	± 40 ex.		→Z.	A. de Ree
Schinnen	14.45 u.	48 ex.	zeer laag	→Z.W.	W. de Veen

21 oktober 1967, temp. 20°, zonnig.

Aken West (D)	12.00 u.	± 60 ex.	100 meter	→Z.Z.W.	Prof. Schenck
Nuth	ca. 15.15 u.	7 ex.	zeer laag	eerst →W. later draaiend →Z.W.	W. de Veen
Maastricht	ca. 15.00 u.	enkele ex.			H. Kemp
Mariaveen	ca. 18.00 u.	± 30 ex.		neerstrijkend	van Mullekom

22 oktober 1967.

Kerkrade	11.30 u.	± 100 ex.		N.O.→Z.W.	W. de Veen
Schaesberg	11.35 u.	60 ex.		→Z.	J. Conen
Brunsummerh.	12.00 u.	± 80 ex.		→Z.	P. Zitzen

25 oktober 1967, matige Z.wind, temp. 15°, mistig.

Ospel	7.00 u.	80 ex.		→Z.	M. Broens
	7.30 u.		trek gehoord	→Z.W.	G. van Deursen

27 oktober 1967

Merkstein (D)	9.45 u.	± 60 ex.		→Z.W.	Jürgen Moll
Schinnen	16.45 u.	14 ex.	laag, V-vorm	N.O.→Z.W.	W. de Veen

29 oktober 1967

Kerkrade	11.35 u.	± 30 ex.			Mevr. Kaczmarczyk
----------	----------	----------	--	--	-------------------

31 oktober 1967.

Erkelenz (D)	15.15 u.	± 100 ex.		→Z.	Brigitte Lorenz
--------------	----------	-----------	--	-----	-----------------

1 november 1967.

Alsdorf (D)	17.30 u.	± 30 ex.		→Z.W.	Fred Stanitzki
-------------	----------	----------	--	-------	----------------

2 november 1967, harde Z.W.wind, temp. 9°.

Neerbeek	12.00 u.	10 ex.			J. Erkens
Noord-Limburg	15.00 u.		trek gehoord	→Z.W.	Pronk
Helmond	18.10 u.		trek gehoord	→Z.O.	J. van de Kam
Sittard	18.45 u.		trek gehoord		M. Scholten

3 november 1967, harde Z.W.wind, windkracht 5, te mp. 9°.

Ospeler Peel	7.30 u.	43 ex.	pleisterend en fouragerend		
	9.30 u.	3 en 10 ex.	voegen zich bij vorige groep		
	11.00 u.	1 ex.	1 ex voegt zich bij vorige groep		
	12.30 u.	veel ex.	waarbij 4 jongen	→Z.	M. H. van Deursen
Aken (D)	13.00 u.	16 ex.		→Z.	Mevr. Kestermann
Mechelen	14.00 u.	10 ex.		→Z.	Demollin
Helchteren (B)		16 ex.		→Z.	M. Loenders

4 november 1967, Z.W.wind, temp. 9°.

Helchteren (B)	8.00 u.	± 100 ex.	zeer laag V-vorm	→Z.	M. Loenders
Ospeler Peel	11.15 u.	50 ex.	neerstrijkend	→Z.W.	Dr. Biermans
	16.30 u.	4 ex.	neerstrijkend		Mr. F. Notermans
Alsdorf (D)	14.15 u.	32 ex.		→Z.W.	Olaf van Hoorn
Würselen (D)	14.20 u.	± 35 ex.		→Z.W.	Josef Jossen
Hofstade (B)	15.15 u.	± 30 ex.			Ferdi Thelen
Mechelen (B)	17.00 u.	63 ex.		→Z.W.	J. van Boxum
Tegelen	16.00 u.	± 30 ex.		→W.	M. de Loninck
	17.00 u.	± 40 ex.		→W.	H. Maegs
Helenaveen	16.50 u.	± 200 ex.		→W.	H. Maegs
Nederweert					J. van de Kam
„De Banen”	ca. 17.00 u.		neerstrijkend		J. van Bree
Campinaseheide	schemering	± 600 ex.	neerstrijkend		Ad. de Wijer

5 november 1967, harde Z.W.wind, regen, temp. 9°.

Campinaseheide	14.30 u.	± 600 ex.	vliegt tot Hapert		Ad. de Wijer
Eindhoven	14.30 u.	± 150 ex.		→Z.W.	J. Bosson en Over- stegen
	14.35 u.	± 100 ex.		→Z.	J. Bosson en Over- stegen
Budel	15.00 u.	41 ex.	(6 juv.) op rog- geakker		P. Spreuwenberg
Ospel	15.45 u.	11 ex.	pleisterend om- geving reservaat		M. H. van Deursen,
	16.30 u.		wegtrekkend		Dr. Prins en Witt- gen.
Helchteren (B)	16.00 u.	141 ex.	V-vorm	→Z.	M. Loenders
Arendonk (B)		50 ex.	pleisterend		F. Maes
Hapert	17.00 u.	± 600 ex.	strijkt neer op Landschotse heide		Ad. de Wijer
Filose Peel	17.15 u.	25 ex.	neerstrijkend		J. van de Kam
Budel		3 groepen totaal 250 ex.			
Noord-Limburg			namiddagtrek	→Z.O.	J. de Haan
Heerlen	24.00 u.		nachttrek	→Z.O.	Pronk
					H. Finken

6 november 1967, harde W.wind, windkracht 5, temp. 8°.

Hapert (Landschotse Heide)	vóór 6.00 u.	± 600 ex. zie 5 nov.	weggetrokken		J. Veenman en J. van de Kam
Stevensweert	13.00 u.	± 40 ex.	neerstrijkend		P. van Pie
Mariaveen	17.00 u.	25 ex.			van Mullekom

7 november 1967, nachtvorst, overdag zonnig, Z.wind matig sterk, 9°.

Echt	6.30 u.	± 50 ex.			→Z.	W. Maassen
Heerlen	ca. 7.25 u.	± 170 ex.				W. F. Bult
Schaesberg	7.30 u.	± 170 ex.	front			
			ca. 400 breed		→Z.	
			80-100 m. hoog			Dr. Bruna
			opvliegend			Bos
Mariaveen	voormiddag	60 ex.				Overstegen
Boxtel	10.15 u.	150 ex.			→Z.W.	Pronk
Hilvarenbeek	13.15 u.	11 ex.			→Z.W.	
Heerlen (O)	13.45 u.	3 groepen van				J. Zitzen
		± 50 ex.			→Z.	P. Zitzen
Kerkrade	14.30 u.	± 100 ex.			→Z.W.	Wilfried Moll
Ubach-Palenberg	14.50 u.	193 ex.	geteld van foto		→Z.	Mevr. Bult
Schaesberg	15.00 u.	150 ex.			→Z.	Hoogstraten
Terwinselen	15.00 u.	± 40 ex.				R. Geurts
Echt	15.30 u.	70 ex.	± 150 m. hoogte		→Z.	R. Geurts
	16.00 u.	100 ex.	± 100 m. hoogte		→Z.	J. Erkens
Beek	16.00 u.	± 135 en 35 ex.			→Z.W.	Mevr. Straatsum
Venlo	16.00 u.	± 100 ex.			→Z.	H. Kemp en W. de
Maastricht	ca. 16.00 u.	± 170 ex.				Veen
Herkenbosch	16.20 u.	130 ex.			→Z.W.	J. G. Tullemans
	16.25 u.	40 ex.			→Z.W.	J. G. Tullemans
Bocholtz	16.30 u.	2 groepen 264 ex.			→W.	W. Felder
Beek	16.45 u.	± 64 ex.				J. Erkens
Herzogenrath (D)	16.45 u.	120-150 ex.			→Z.	Mevr. Kaczmarczyk
Echt	17.00 u.	± 200 ex.				R. Geurts
	ca. 18.00 u.	± 70 ex.				G. Ruyters
Heerlen	23.00 u.	grote groep				Br. Arnoud
Helchteren (B)	?	21 ex.	V-vorm 100 m.		→Z.	M. Loenders

8 november 1967, nachtvorst, 10°, mistig Z.wind.

Echt	10.00 u.	± 80 ex.			→Z.	R. Geurts
		± 24 ex.			→Z.	G. Ruyters
Einighausen	ca. 11.00 u.	± 30 ex.			→Z.W.	G. Stevens
Alsdorf (D)	13.20 u.	± 45-50 ex.			→Z.W.	Josef Jossen
Aken (D)	13.35 u.	± 50 ex.	50 meter		→Z.W.	Eckart Reske
Beek	14.00 u.	± 200 ex.			→Z.	J. Erkens
Stolberg (D)	14.55 u.	± 75 ex.	150 meter		→Z.Z.W.	Dr. Krüger
Walheim (D)	15.30 u.	± 100 ex.			→Z.	Dr. Krüger
Ospel	15.30 u.	volgens geluid				
		minder dan 50 ex.			→Z.	M. H. van Deursen
Teveren (D)	15.50 u.	15 ex. hoog			→Z.W.	Wilfried Moll
Einighausen	ca. 17.15 u.	± 60 ex.			→Z.W.	G. Stevens
Weert			nachttrek			J. de Haan
Echt			nachttrek			G. Ruyters
Aken (D)	ca. 24.00 u.		veel geroep			Adolf Mennicken

9 november 1967.

Kerkrade	16.30 u.	± 300 ex.			→W.	J. Bemelmans
Kessel-Lo (B)		grote vlucht				L. Deviane
Leuven						

10 november 1967, W.wind bewolkt met opklaringen 9°.

Tegelen	8.30 u.	40 ex.			→Z.W.	W. Bonte
---------	---------	--------	--	--	-------	----------

12 november 1967.

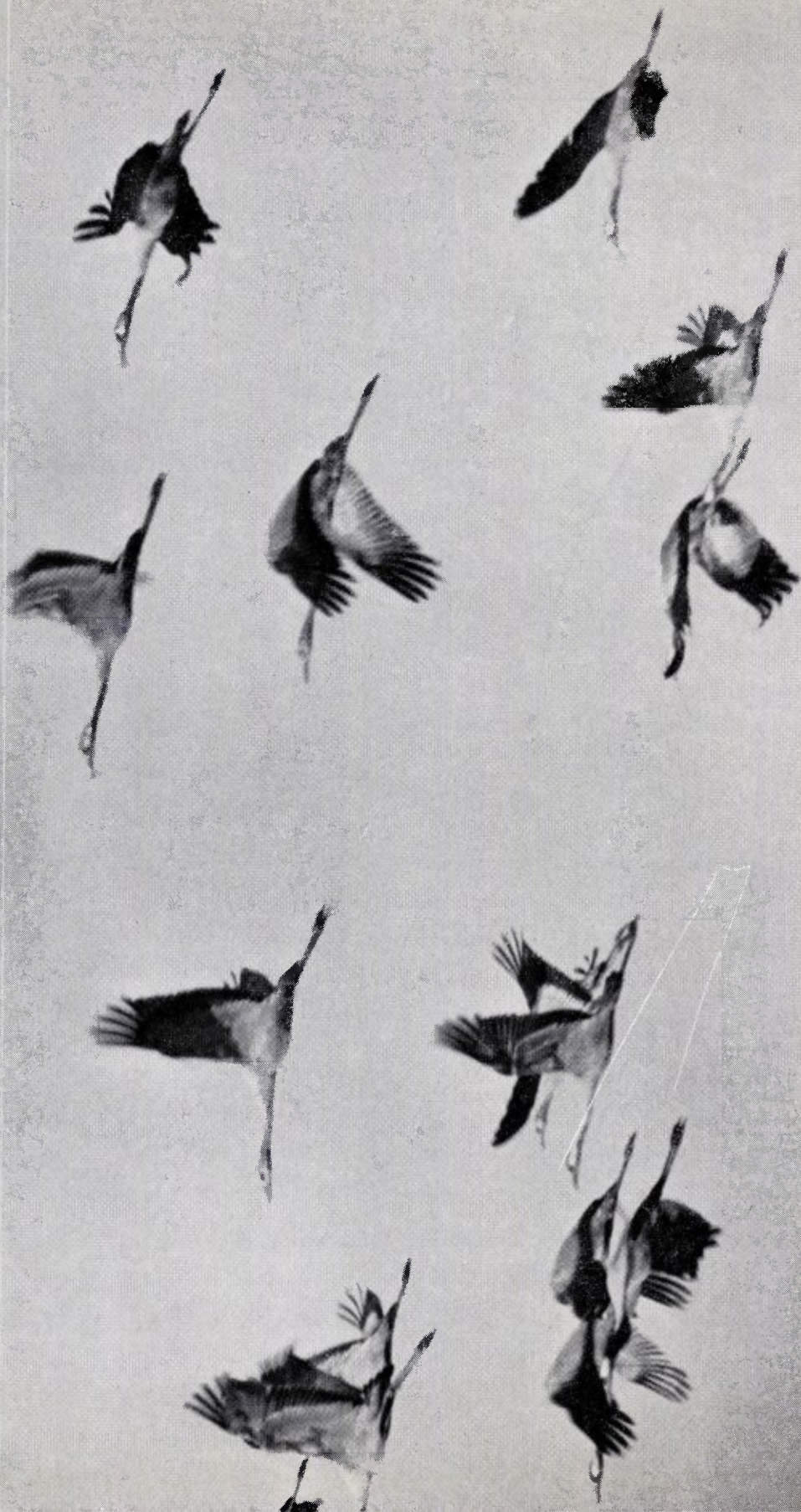
Hilvarenbeek	op landgoed „De Utrecht” werden 500 ex. gezien					M. H. van Deursen
--------------	--	--	--	--	--	-------------------

15 november 1967

Maastricht	15.00 u.	± 250 ex.				H. Finken
------------	----------	-----------	--	--	--	-----------

20 november 1967.

Susteren	14.30 u.	± 120 ex.			→Z.	Chr. Schlangen
Hasselt (B)	middag	zeer veel				
		± 300 ex.	V-vorm		→Z.	Th. Loenders

De herfsttrek van kraanvogels kan verwacht worden vanaf half september maar is 't talrijkst in oktober tot begin november.

De late trek van '67 zal wel z'n oorzaak hebben in de periode van ongunstig weer welke er aan vooraf ging en 't lang uit blijven van oostenwind.

Het samenstellen van dit overzicht was mogelijk doordat vele waarnemers zich de moeite getroostten hun waarnemingen door te geven.

De gegevens uit Duitsland danken we aan de heer G. Moll uit Alsdorf, die ons een overzicht toezond van de waarnemingen verricht door leden van de „Ornithologische Verein Aachen”.

In het blad „De Wielewaal” vonden we de waarnemingen, welke betrekking hebben op België.

De bijzonderheden over het weer hebben betrekking op het Natuurreservaat „De Grote Peel”. Ze werden met vele waarnemingen uit Midden- en Noord-Limburg overgenomen uit 't dagboek van de reservaatbewaker de heer M. H. van Deursen.

De volgende passage werd aan dit dagboek ontleend. Het heeft betrekking op een groep van 57 kraanvogels, die op 3 november werd geobserveerd. „Deze vogels waren druk bezig met fourageren op pas gezaaide rogge. Soms gooiden ze met hun snavel de kluiten aan de kant. Opvallend was hoe de duidelijk kenbare

jonge kraanvogels de oude bleven volgen. Het leek er wel eens op of de oude vogels de jonge het voedsel aanwezen. Enkele malen werd gezien dat twee vogels naar elkaar pikten. Later streken ze, na door jagers opgejaagd te zijn, neer op een gerooid aardappelland. Nadat ze hier 'n 20 minuten druk voedselzoekend waren gebleven, vlogen ze verder.”

Volgens de heer van Deursen aten de vogels weinig of geen rogge, maar zochten ze insecten of slakken.

Ook dit jaar hopen we veel gegevens over de kraanvogeltrek te ontvangen.

Behalve zorgvuldige vermelding van 't tijdstip, dus dag en uur van waarnemen en 't aantal vogels graag vermelding van verdere gegevens zoals:

groepering,
vliegrichting of verandering van richting,
de formatie: v-vorm of rechte lijn,
de vliegbeweging: dwarrelend of cirkelend,
windrichting en windkracht;
verdere weersomstandigheden.

Toezending kan geschieden aan:
De redactie van het Maandblad p/a Natuurhistorisch Museum, Maastricht.

of aan:
Mej. L. Blankevoort, Schelsberg 306, Heerlen,
tel. 04440-1 58 50.

Foto op blz. 164: kraanvogels boven de Ospeler Peel. October 1961, foto J. Prins.

DE NOTENKRAKER

VERZOEK OM MEDEWERKING

Op de laatste maandvergadering, zowel te Maastricht als te Heerlen werden talloze interessante mededelingen gedaan omtrent de recente invasie van de Notenkraaker.

De Notenkraaker wordt beschouwd als een ijsstijd relict; zijn hoofdverspreidingsgebied ligt in Scandinavië, de Oostzeelanden en N. Rusland, benevens in enkele duitse middelgebergten en de Alpen.

In onze eeuw kwamen tot nu toe in ons land 4 invasies voor; bij de grootste invasie, die van 1954/55 werden er in Limburg 8 ex. gesignaleerd, in overig Nederland 300 ex.

Dit jaar is de vogel al op tientallen plaatsen in onze provincie geobserveerd.

De vogel legt een grote mate van vertrouwelijkheid aan de dag en laat zich daardoor gemakkelijk bestuderen.

De heer J. Th. ter Horst en dr. P. J. van Nieuwenhoven stellen zich voor de gegevens te coördineren en binnenkort daarover in het maandblad te publiceren.

Verdere mededelingen zullen gaarne door genoemde heren (p.a. Natuurhistorisch Museum te Maastricht) worden ingewacht.

DE VLINDERCOLLECTIE „MAJOOR RIJK”

door
A. W. P. MAASSEN *

Majoor Rijk overleed op 29 april 1950 in zijn woonplaats Meerssen. Hij was bestuurslid van het Natuurhistorisch Genootschap geweest. Tot aan zijn dood zat hij de vergaderingen van de entomologen uit het Genootschap voor. In de twintiger jaren verzorgde hij de boekerij. Enkele keren per jaar kwam hij de vlindercollecties van het museum inspecteren en verzorgen. Op de jaarvergadering te Echt in 1947 werd hij tot lid van verdienste benoemd, een onderscheiding die door het Genootschap nu niet bepaald vaak verleend wordt! Ofschoon hij nooit lid van de Ned. Entomologische Vereniging is geweest, verscheen er in de Entomologische Berichten na zijn overlijden een „In Memoriam”, waarin met veel waardering over zijn verdiensten voor de lepidopterologie geschreven werd (L e m p k e, 1950).

Op de maandvergadering van 3 mei 1950 las de voorzitter een brief voor van Mevrouw E. G. W. E. Rijk-Pauw, waarin zij de vlindercollectie van haar overleden man aanbiedt om als „Verzameling Rijk” geplaatst te worden in het Natuurhist. Museum te Maastricht. De voorzitter aanvaardt de schenking met grote erkentelijkheid en dankbaarheid. Hij noemt de verzameling een unicum in ons land voor wat de Zuidlimburgse vlinders betreft, gedurende meer dan 20 jaar hoofdzakelijk rondom Maastricht bijeen gebracht.

Tijdens de maandvergadering van 4 oktober 1950 wordt de geëxposeerde collectie, die enkele dagen tevoren in het museum gearriveerd was, door de aanwezigen geruime tijd bewonderd. Een foto van de uitgestalde verzameling is gepubliceerd in het Maandblad (39e jaarg., no. 10, blz. 99).

Met toestemming van Mevr. Rijk-Pauw is de verzameling overgezet in de nieuwe standaard-dozen van het museum, welke in stalen ladekasten zijn opgeborgen. De oorspronkelijke opberging maakte de collectie-Rijk moeilijk toegankelijk en leverde gevaar voor breuk op.

Momenteel bestaat de verzameling uit 55 la-

den van 30 x 40 cm, waarin welgeteld 4332 exemplaren zijn ondergebracht. Ze bevat 754 soorten, waarvan er 672 door Nederlandse exemplaren vertegenwoordigd zijn. In zijn woonplaats Meerssen ving de Majoor 408 soorten.

Lepidopterologen maken nog maar weinig kans nieuwe soorten voor de Nederlandse fauna te ontdekken. Rijk heeft zes maal het geluk gehad een f.n.sp. voor ons land te vangen:

Notodonta tritophus Esper. Meerssen, één exemplaar, 15-VIII-1936. Deze vlinder behoort nog steeds tot de zeldzaamheden voor onze fauna en komt slechts voor in het Zuidlimburgse bosgebied.

Plusia chryson Esper. Maastricht, één exemplaar, 1-VIII-1930, in de schemering vliegende op Phlox gevangen. Deze *Plusia* behoort tot de groep van zeldzame trekkers. Na deze eerste vangst is

* Tekeningen van Jan van Eijk.

1. *Eupithecia venosata* F. (2× vergroot).

chryson nog zeven maal in ons land aangetroffen. *Heliothis peltigera* Schiff. Heugem, één exemplaar, 8-IX-1928. Deze migrant is in practisch alle provincies gevangen, maar toch lang niet elk jaar. Er zullen ongeveer een veertig stuks in Nederland zijn buitgemaakt.

Minoa murinata Scopoli, Bunde, één exemplaar, juni 1927. Een uiterst zeldzaam spannertje. Op 29-VIII-1963 werd te Bergeijk het tweede exemplaar voor ons land gevangen! (Zie van Wisselingh, 1964).

Perizoma blandiata Schiff. Meerssen, één exemplaar, 21-VIII-1934. Weer een zeldzaam spannertje, dat alleen maar af en toe in Zuid-Limburg wordt gevangen.

Eupithecia venosata F. Bemelen, één exemplaar, 30-V-1931. Dit exemplaar is door Rijk afgestaan aan de collectie van het Zoölogisch Museum te Amsterdam. De rupsen leven op blaasilene, waaruit dit prachtige spannertje nogal eens gekweekt is.

Ook voor België ving de Majoor een f. n. sp. en wel *Asthenes anseraria* Herrich-Schäffer, te Lanaken, ten westen van Maastricht, waar hij vaak en veel verzameld heeft.

Behalve bovenvermelde zeldzame soorten zitten er nog tal van „goede” dieren in de collectie-Rijk. Slechts de meest interessante zullen kort besproken worden.

Colias palaeno L. Twee exemplaren van Gulpen, juli 1925, verzameld door J. Prick; twee stuks door Rijk zelf gevangen in de Hautes-Fagnes (België). In juli 1925 had Prick te Gulpen 5 mannetjes en 3 wijfjes van *palaeno* gevangen, die hij echter had aangezien voor afwijkende *hyale*. Op de maandvergadering van 7 november 1928 vertoonde Rijk een exemplaar van *C. palaeno*, dat hij ontdekt had in de collectie van Maastricht, die het exemplaar van Prick gekregen had. Rijk introduceerde *palaeno* als nieuwe soort voor de Nederlandse fauna. Reeds in het volgende nummer van het Maandblad verscheen een artikel van Keuller, die het wel wat voorbarig vond om *Palaeno* zo snel tot lid van de Nederlandse fauna te promoveren. Hij be-

schouwde de vlinder meer als „een Waalsch toerist, dien men te Gulpen heeft opgepikt”. In het Maandblad van 31 januari 1929 komt het antwoord van de misschien toch wel iets gepikeerde Majoor „.....dat we dan niet van een Waalsch toerist, maar van een bezoek van de reisvereniging moeten spreken”. Prick had talrijke exemplaren waargenomen, waarvan acht stuks werden gevangen. *Colias palaeno* is nadien nooit meer in ons land waargenomen en is momenteel ook in de Hautes-Fagnes uiterst zeldzaam geworden. Zie Lempeke, 1954.

Limnitis populi L. Al draagt deze vlinder dan een echte Nederlandse naam, Nijmeegse kapel, toch behoort hij tot de grootste zeldzaamheden van onze fauna. In de Catalogus van Lempeke worden alle bekende vondsten opgesomd, 36 in totaal. Hij komt practisch alleen voor in het bosgebied van Zuid-Limburg. De collectie-Rijk bevat een mannetje, door hem gevangen te Gronsveld in 1925. Dit exemplaar werd door Rector Cremers als f.n.sp. vermeld in het Maandblad (Cremers, 1925), maar reeds in 1912 was *populi* te St. Pieter gevangen. Een tweede exemplaar, een wijfje, van Valkenburg, 1941, door Caselli gevangen tegen de ingang van de model-steenkoolmijn. Rijk heeft het toch wel opwindende avontuur een *L. populi* in het net te krijgen nog tweemaal beleefd. In Gulpen ving hij op 21-VI-1929 een mannetje, dat hij afstond aan de collectie van het museum te Maastricht. Een mannetje dat hij 27-VI-1932 te Gronsveld te pakken kreeg, werd afgestaan aan de collectie-Bentink (Natuurhist. Maandbl. 21e jaarg., no. 7, p. 86).

2. Nijmeegse Kapel *Limnitis populi* L.

3. *Melanargia galathea* L.

Volgens de *Cat. Lempke* is na 1941 deze schitterende vlinder in de Zuidlimburgse bossen niet meer gezien.

Melanargia galathea L. Van deze prachtige vlinder, die zich maar moeilijk in ons land kan handhaven, maar die van tijd tot tijd een korte bloeiperiode heeft, bevindt zich een prachtige serie in de verzameling. In juli 1964 vlogen verschillende exemplaren te Best, waarvan twee stuks verzameld werden (van Aartsen, 1966). Zouden vooral onze Zuidlimburgse leden eens extra willen uitkijken naar het dambordje?

Celerio livornica Esper. Meerssen, één exemplaar, 7-VII-1928, 's avonds door hem in zijn tuin op ridderspoor gevangen. Deze trekkende pijlstaart behoort tot onze zeldzaamheden. In totaal zijn er ongeveer 40 stuks binnen onze landsgrenzen gevangen.

Mesogona oxalina Hübner. Meerssen, één exemplaar, 16-IX-1934. Een zeer zeldzame en lokale soort, die alleen van Zuid- en Midden-Limburg bekend is, behoudens een meer dan een eeuw oude vangst uit Montferland. Een twaalfstal vondsten zijn bekend.

Cryphia algae F. Meerssen, één exemplaar, 3-VIII-1948. Dit kleine uiltje maakt af en toe een meestal korte bloeiperiode door en is daarna weer jaren lang uiterst zeldzaam. Zo een periode had *algae* van 1946 tot 1954, er werden in deze jaren in totaal 68 exemplaren buitgemaakt. Na 1954 is dit vlindertje niet meer gezien, ook niet in de ons omringende gebieden.

Mythimna vitellina Hübner. Meerssen, één exemplaar, 11-X-1935. Toen Rijk zijn *vitellina* ving waren er nog slechts twee exemplaren uit ons land bekend. Het is nog altijd een uil, die door elke verzamelaar met vreugde op het laken begroet zal worden.

Aan dit lijstje van zeldzaamheden zouden er nog diverse kunnen worden toegevoegd. Daarom enkel wat namen, om dit enigszins te illustreren: *Pontia daplidice* L., *Lysandra coridon* Poda, *Apatura iris* L., een prachtige serie van de nu zo zeldzame *Mamestra dysodea* Schiff., *Aporophyla lüneburgensis* Freyer, *Catocala electa* Borkh. e.a.

Rijk bracht van zijn vangsten en waarnemingen regelmatig verslag uit op de maandvergaderingen van het Natuurhistorisch Genootschap en op de bijeenkomsten van de entomologen. De verslagen van deze vergaderingen werden gepubliceerd in het Maandblad.

In de *Catalogus der Nederlandse Macrolepidoptera* van Lempke komt men de naam Rijk tientallen malen tegen.

Het Natuurhistorisch Museum prijst zich gelukkig, dat deze waardevolle verzameling aan zijn hoede is toevertrouwd.

Summary

The collection of Macrolepidoptera, collected by Major Rijk, belongs since 1950 to the Natuurhistorisch Museum at Maastricht. Some notes on the most interesting species in this collection are mentioned.

Literatuur

- Aartsen, B. van, 1966, Lepidoptera-vangsten in 1964 — Ent. Berichten 26 : 155-156.
 Cremers, J., 1925, *Limnitis populi* L. (Nijmeegsche Kapel) — Natuurhist. Maandblad 14 : 120.
 Lempke, B. J., 1950, In Memoriam — Ent. Berichten 15 : 81.
 Lempke, B. J., 1954, *Catalogus der Nederlandse Macrolepidoptera* (Tweede Supplement) — Tijdschr. v. Ent. 97 : 301-302.
 Wisselingh, T. H. van, 1964, *Macrolepidoptera in 1963* — Ent. Berichten 24 : 181-183.

4. *Celerio livornica* Esp.

Stichting
**HET
LIMBURGS
LANDSCHAP**

Natuur en Landschap zijn steeds onafscheidelijk verbonden en beider belangen gaan altijd samen. Door bescherming van het landschap wordt ook de planten- en dierenwereld in bescherming genomen. Steunt daarom de Stichting „Het Limburgs Landschap in haar streven en geeft U op als contribuant aan het secretariaat.

Minimum bijdrage per jaar f. 10.— over te maken op postgiro no. 103.86.04

Secretariaat:

**DEKEN VAN OPPENSINGEL 23 - TELEFOON 04700-17868
VENLO**

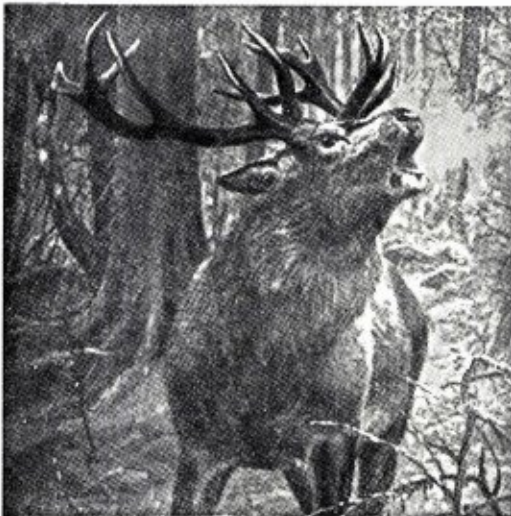

HET BIER WAAR LIMBURG TROTS OP IS

GOFFIN-DRUK
KWALITEITS-WERK

WIJ DRUKKEN OOK DIT BLAD

C.V. DRUKKERIJ v/h CL. GOFFIN
NIEUWSTRAAT 9 - TEL. 12121 - MAASTRICHT

In ons zoölogicum bevinden zich circa 600 opgezette dieren o.a. leeuwen, beren, giraffen, ooievaars, kraanvogels etc., welke wij door geheel Europa verhuren, aan exposities, musea, scholen, universiteiten en winkelbedrijven, waar ze respectievelijk gebruikt worden voor onderwijsdoeleinden en als blikvangers.

Verder hebben wij in voorraad: schedels, skeletten, huiden, geprepareerde zoogdieren, vogels en uitheemse gebruiksvoorwerpen, welke wij ter verkoop aan te bieden hebben.

Bezoekt ons Wereld Dieren Panorama
Zoölogisch Museum
Kloosterweg Valkenburg Tel. 04406-3346
UNIEK IN NEDERLAND

Ministerieel erkend zoölogisch preparateursbedrijf en vellenbereiderij
JAC. BOUTEN (v/h Leo Bouten)

Veegtesstraat 13 (Industrieterrein de Veegtes) Venlo Telefoon (04700) - 1 23 03

VOOR MAASTRICHT
UW HOTEL

* BEAUMONT *

STATIONSTRAAT
TELEFOON 04400-16285

HET MAANDBLAD

BLIJDORP GELUIDEN

ZAL OOK U
INTERESSEREN

Het brengt U artikelen over het doen en laten van allerlei exotische dieren zoals dat in een diergaarde van nabij kan worden gadegeslagen en over uitheemse gewassen in hun omgeving. De kosten bedragen slechts f 2,50 per jaar. Proefnummer wordt U op aanvraag gaarne toegezonden.

STICHTING KONINKLIJKE ROTTERDAMSE OIERGAARDE

Tel.: 282965 Giro: 384741

Bezoekt de toonkamers der

Alle elektrische toestellen, die de huisvrouw het werk kunnen verlichten, zijn aldaar, zonder verplichting tot kopen, in werking te zien.

Zeer ruime sortering wasmachines, wascentrifuges, fornuizen, komforen, stofzuigers, koelkasten, kachels, strijkijzers, enz. enz.

MAASTRICHT, Wolfstraat 20
ROERMOND, Neerstraat 40
VENRAY, Paterstraat 23

ZEER GUNSTIGE
BETALINGSVOORWAARDEN